

ПИТАННЯ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ПЕРЕДУМОВ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ КОМПЛАЄНСУ В СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мулик А.К.,

*аспірант кафедри економічного права та економічного судочинства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Мулик А.К. Питання економіко-правових передумов виникнення і розвитку комплаєнсу в сфері банківської діяльності.

У статті досліджується питання передумов виникнення і розвитку комплаєнсу, що набуває все більшого поширення у сфері господарювання в Україні. Комплаєнс-контроль є необхідним та обов'язковим елементом діяльності західних компаній як фінансових, так і представників інших сфер бізнесу. В Україну комплаєнс прийшов порівняно недавно і не набув широкого поширення у вітчизняному бізнесі. Питання комплаєнсу є відносно новим для не тільки для вітчизняної фінансової науки і правозастосовної практики, а також і галузям промисловості, сільського господарства, медицини в рамках контролю, попередження та недопущення ризиків, пов'язаних із невідповідністю вимогам, правилам, нормам закону. Саме тому у сфері забезпечення банківської безпеки необхідно дотримуватися вимог законодавства, що регулює відносини у сфері банківської діяльності, з метою підвищення ефективності діяльності, збільшення конкуренто-спроможності та інвестиційної привабливості. Недотримання цієї вимоги може спричинити незворотні наслідки як для самої банківської установи, для держави, так і для інвесторів, партнерів, акціонерів та клієнтів. Запобігання цим негативним наслідкам є завданням ефективної системи банківського комплаєнсу як елементу економічної безпеки України. Для кращого розуміння значення процедури комплаєнсу у статті автором виокремлено економіко-правові передумови виникнення комплаєнсу, його значення, розвиток в Україні та наслідки застосування цієї процедури. Останнім часом на банківську систему України значно вплинули зміни економічних умов, а саме воєнні дії, які спричинили зменшення активів, створили велику кількість ризиків та загроз для банківських установ. Сучасний стан українського контролю за дотриманням законодавства в системі комплаєнсу у банківській діяльності вимагає досліджень і критичного аналізу його нормативної бази в Україні для визначення ефективних напрямів розвитку законодавства в цій галузі. Автором проаналізовано міжнародні комплаєнс-документи, які визначають принципи комплаєнсу, містять рекомендації щодо побудови ефективної функції комплаєнсу, закріплюють механізми запровадження та функціонування системи комплаєнс-контролю, регламентують питання ідентифікації, оцінки, управління і своєчасного інформування при виявленні комплаєнс-ризиків.

Ключові слова: комплаєнс, комплаєнс-система, комплаєнс-контроль, комплаєнс-ризик, принципи, програма, контроль за дотриманням вимог, банківська діяльність.

Mulyk A.K. The issue of economic and legal prerequisites for the emergence and development of compliance in the banking sector.

The article examines the issue of prerequisites for the emergence and development of compliance, which is becoming increasingly widespread in the sphere of business in Ukraine. Compliance control is a necessary and mandatory element of the activities of Western companies, both financial and representatives of other areas of business. Compliance came to Ukraine relatively recently and has not become widespread in domestic business. The issue of compliance is relatively new not only for domestic financial science and law enforcement practice, but also for industries, agriculture, and medicine in the framework of control, prevention and prevention of risks associated with non-compliance with the requirements, rules, and regulations of the law. That is why in the field of ensuring banking security, it is necessary to comply with the requirements of the legislation regulating relations in the field of banking activity, with the aim of increasing the efficiency of operations, increasing competitiveness and investment attractiveness. Failure to comply with this requirement may cause irreversible consequences for the banking institution itself, for the state,

as well as for investors, partners, shareholders and customers. Prevention of these negative consequences is the task of an effective banking compliance system as an element of Ukraine's economic security. For a better understanding of the meaning of the compliance procedure, in the article, the author singles out the economic and legal prerequisites for the emergence of compliance, its importance, development in Ukraine, and the consequences of applying this procedure. Recently, the banking system of Ukraine has been significantly affected by changes in economic conditions, namely military actions that caused a decrease in assets, created a large number of risks and threats for banking institutions. The current state of Ukrainian control over compliance with legislation in the compliance system in banking requires research and a critical analysis of its regulatory framework in Ukraine to determine effective directions for the development of legislation in this area. The author analyzed international compliance documents that define the principles of compliance, contain recommendations for building an effective compliance function, establish mechanisms for the implementation and functioning of the compliance control system, regulate issues of identification, assessment, management, and timely notification when compliance risks are identified.

Key words: compliance, compliance system, compliance control, compliance risks, principles, program, compliance control, banking activity.

Вступ. В умовах постійних економічних змін фінансового середовища, вдосконалення нормативного регулювання та національної законодавчої бази з орієнтацією на міжнародну практику, а також інтеграції України у світову економіку, важливим є створення ефективної системи контролю та управління ризиками для забезпечення фінансової стійкості банківських установ та відповідності роботи останніх світовим стандартам.

Якість надання послуг банківською установою, безпека, дотримання норм міжнародного та національного законодавства, надійність та прозорість роботи банку, професіоналізм працівників є основою для успішного функціонування банку, довіри клієнтів, інвесторів та міжнародних партнерів. Контроль над відповідністю і дотриманням вищезазначених критеріїв і є завданням комплаєнсу.

Застосування комплаєнсу притаманне не тільки фінансовій сфері, а також і галузям промисловості, сільського господарства, медицини в рамках контролю, попередження та недопущення ризиків, пов'язаних із невідповідністю вимогам, нормам, правилам законодавства. Даний термін найчастіше вживається у фінансовій сфері і немає єдиного чіткого трактування, оскільки він є новим, перебуває у процесі розвитку, що вимагає проведення відповідних досліджень.

Для кращого розуміння значення, функцій і застосування процедури «комплаєнс» важливим є виокремлення передумов виникнення цього поняття. У першу чергу варто зазначити про прогресивний розвиток та збільшення взаємозалежності національних економік усього світу, які зумовлені швидким зростанням руху через кордони товарів, послуг, технології та капіталу. Ми можемо спостерігати тісну взаємодію країн у політиці та економіці, що сприяє створенню загальноприйнятих міжнародних правил і стандартів для прискорення зростання як і світової так і національних економік.

Виклад основного матеріалу. В умовах зближення економіки нашої країни до світової, необхідним є вдосконалення національного законодавства у напрямку відповідності міжнародним стандартам і практиці. Факт присутності іноземного капіталу в банківських установах України призвів до започаткування нових підходів ведення банківської діяльності в Україні. Першими впроваджувати комплаєнс-програми стали саме міжнародні корпорації. На думку О. Ковальчука – провідні світові фінансові установи (Raiffeisen International член німецької фінансової групи RZB, OTP Bank Nyrt. – найбільший банк Угорщини, BNP Paribas Group – провідна фінансова група Франції, фінансова Італійська група UniCredit Group, PKO Bank Polski SA найбільший банк республіки Польща та ін.), поглинаючи банківську систему України, розширюють можливості для вітчизняних банків, розвиваючи їх діяльність шляхом впровадження нових банківських продуктів та послуг. Унаслідок цього зростає величина клієнтської бази банків, збільшується їх частка на фінансовому ринку, яка сприяє зміцненню конкурентних позицій у даній сфері. Проте, наведені вище тенденції, що прослідковуються у банківському секторі економіки, створюють нові труднощі та перепони при здійсненні банківської діяльності. Зокрема, впровадження нових банківських продуктів та послуг веде до появи нових ризиків, які супроводжують функціонування банку та зумовлюють необхідність вдосконалення вже існуючих у банках систем ризик-менеджменту. Завдяки присутності іноземних інвесторів, банківські установи України мають змогу отримати зарубіжний досвід у сфері управління банківськими ризиками та використовувати у практичній діяльності передові світові технології, що здатні обмежити вплив різного роду ризиків на функціонування банків. [1, ст. 153–157].

Запровадження «комплаєнсу» та «комплаєнс – контролю» пов'язане саме з появою на нашому ринку представників міжнародних фінансових установ, для яких ця функція є необхідною, обов'язково законодавчо закріпленою, створена для уникнення ризиків, фінансових і репутаційних втрат, для прозорого та надійного здійснення своєї діяльності у нашій державі.

На наш погляд, головною метою запровадження комплаєнсу у банківській діяльності є підвищення ефективності, конкурентоспроможності банку та збільшення інвестиційної привабливості, а також мінімізація ризиків, що можуть призвести як до фінансових збитків, так і до втрат довіри клієнтів, інвесторів та партнерів.

На нашу думку основними причинами виникнення комплаєнс-ризиків є:

- недотримання банком законодавства, як національного, так і міжнародного, а також внутрішніх локальних документів банківської установи;
- неефективна робота системи фінансового моніторингу;
- відсутність у банку механізму перешкоджання протиправної діяльності, легалізації, відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму;
- відсутність якісного рівня програмного забезпечення для роботи системи внутрішнього контролю банку;
- наявність недоліків в організації системи внутрішнього контролю;
- недостатній рівень професійності та компетентності працівників банку;
- незаконні фінансові операції за участю банку або його працівників;
- відсутність регулювання конфлікту інтересів у співробітників банку.

Наведені «збудники» або іншими словами недоліки у діяльності банку, що можуть спричинити комплаєнс-ризик, виникають насамперед внаслідок порушення принципів комплаєнсу, відсутності внутрішнього контролю у банківській установі. Саме такі проблеми виступають передумовами виникнення комплаєнсу, функції якого спрямовані на уникнення і мінімізацію ризиків у провадженні діяльності банку.

Термін «комплаєнс» сьогодні став синонімом ефективного, дієвого та етичного управління. Маємо можливість спостерігати на досвіді успішних західних підприємств, у яких система комплаєнс є невід'ємною частиною корпоративного управління, де виникають реальні передумови до зростання конкурентоспроможності підприємства та його продукції, поліпшення його техніко-економічних показників роботи, створення сприятливого соціально – психологічного клімату.

У сучасних поглядах на проблеми внутрішнього контролю дедалі популярнішими стають різні спроби комбінувати та конвертувати досвід соціології, політології, юриспруденції та психології в економічному вимірі. Комплаєнс, безсумнівно, є одним із таких підходів. Центральною ланкою, яка пов'язує комплаєнс з іншими суспільними науками, є поняття норми, розробкою якої займаються, наприклад, у межах права, але конкретні механізми її реалізації відносяться до економічних суб'єктів на мікрорівні. Поняття норми пов'язано з інституціоналізмом, який є ще одним інтегруючим напрямом у економічній теорії [2].

Комплаєнс належить до тих явищ, які спочатку зародилися в рамках англосаксонської правової сім'ї. В умовах зближення правових систем різних правових сімей, імплементації норм міжнародного права в національні правові системи, тенденції розвитку правового регулювання спонукають держави до пошуку найбільш успішних та ефективних способів і практик, які дозволяли як державі в цілому, так і окремим її інститутам, а також національним суб'єктам права, підвищувати свою конкурентоспроможність на міжнародному рівні, уникаючи різного роду ризиків.

Виникнення комплаєнсу у світі пов'язане з глобалізацією та інтернаціоналізацією світової фінансової системи. Враховуючи міжнародний і транстериторіальний характер багатьох фінансових операцій, можна помітити, що рівень нефінансових ризиків значно зріс за останні десять років.

Історія двадцятого століття показує нам прикладами фінансово-господарських банкрутств, які не є випадковими, оскільки їх причини носять циклічний характер.

Серед основних причин фінансово-економічних криз можна виокремити найбільш вагомі: великі обсяги неконтрольованих коштів; відсутність шляхів вирішення та розвитку негативних процесів у національній економіці; розвиток корупції на всіх рівнях; глобалізація економіки.

Ідеологія “комплаєнс” полягає у відповідності внутрішніх норм та процедур компанії та реалізується шляхом створення умов, за яких особи, які представляють організацію, діятимуть відповідно до високих професійних та етичних стандартів. На сьогоднішній день у західних країнах комплаєнс присутній у фінансових організаціях, виробничих підприємствах, у медицині, торгівлі та інших галузях.

Важливим в історії комплаєнсу є прийняття у 2010 році, закону Великобританії про боротьбу з хабарництвом (UK Bribery Act), положення якого, по суті, роблять обов'язковим створення комплаєнс служб для тих компаній, які підпадають під його екстериторіальну дію[3].

Історія фактичної появи комплаєнсу в Україні значно коротша, порівняно з історією в США, Великій Британії та багатьох європейських державах.

Банківська система України зараз перебуває на початковому етапі розвитку цього напрямку протидії корупції. Все це створює надійний фундамент для формування та розвитку основних положень комплаєнс-програм в українських банках.

Розробляти та затверджувати будь-які власні антикорупційні заходи, програму таких заходів банки мають з огляду на норми національного законодавства. Особливістю антикорупційного законодавства є його екстериторіальна дія. Це означає, що законодавство багатьох країн світу передбачає відповідальність за корупційні дії, скоєні як на території цих країн, так і за її межами; як резидентами цих країн, так і резидентами інших країн. З огляду на таку особливість, правове врегулювання попередження корупції в сфері банківської діяльності слід розглядати як систему: міжнародних договорів та інших нормативних документів; законодавства інших країн, що застосовується до українських банків, які функціонують за межами України; а також законодавства України.

Першим документом, яким були закладені основи міжнародної інтеграції у питаннях боротьби з корупцією, стала Конвенція Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) «Про боротьбу з підкупом посадових осіб іноземних держав при проведенні міжнародних ділових операцій», відкрита для підписання в м. Париж 17 грудня 1997 року. Документ набув чинності 15 лютого 1999 року [4].

У Конвенції країни-учасниці вперше в історії погодили низку питань щодо відповідальності за корупційні правопорушення. Зокрема: визначення підкупу посадових осіб іноземних держав як кримінального злочину; відповідальність юридичних осіб; санкції; юрисдикція та правозастосування; давність притягнення до відповідальності; видача злочинців та правова допомога; облік та контроль; відповідальні державні органи.

Саме ці напрацювання згодом стали основою для важливішого документу – Конвенції ООН проти корупції, яка була підписана 31 жовтня 2003 року. Навідміну від Конвенції ОЕСР, цей документ був ратифікований Україною і набув чинності для України з 01 січня 2010 року [5].

Конвенцією вперше зобов'язано країни-учасниці встановити в національному законодавстві кримінальну відповідальність за такі дії, як: підкуп національних державних посадових осіб; підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб, міжурядових організацій; розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою; зловживання впливом (тиск, обіцянка надати перевагу тощо); зловживання службовим становищем; незаконне збагачення державної посадової особи; підкуп у приватному секторі; розкрадання майна в приватному секторі; відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом[5].

Огляд законодавства України у сфері запобігання корупції в сфері банківської діяльності, безумовно, слід розпочати із Закону України «Про запобігання корупції», адже саме цим законом вперше передбачено обов'язок компаній та їх власників вчиняти дії, спрямовані на запобігання корупції, а у певних випадках – навіть ухвалювати антикорупційні програми[6]. Такий підхід є досить радикальним, адже у більшості країн світу законодавство містить лише відповідні рекомендації. Втім, з огляду на масовість корупційних проявів в сфері банківської діяльності в Україні, такі вимоги виглядають обґрунтованими.

Високий рівень корупції в Україні неминуче породжує правопорушення у всіх сферах діяльності, формує негативні сторони корпоративної етики, сприяє монополізації виробництва, штучному зростанню конкурентоспроможності продукції, приховуванню податків, появі та розвитку кризових тенденцій, репутаційним втратам, недовірі з боку клієнтів, інвесторів тощо. Усі ці негативні прояви якраз і перебувають у сфері інтересів комплаєнсу.

До головних непрямих економічних наслідків корупції О.Ю. Бусол відносить: неефективне витрачання державних коштів і ресурсів; неефективність корупційних фінансових потоків; нерівність при оподаткуванні; неправильний розподіл ресурсів та талановитих працівників; зміни у структурі державних статей витрат; зниження державних доходів від основних товарів та послуг; зниження активності інноваційного мислення; розширення тіньового ринку; додаткові перешкоди для екс-

портерів із менш корумпованих держав на ринках корумпованих держав-імпортерів; банкрутство приватних підприємств; уповільнення економічного зростання [7, ст. 162–165].

Термін «комплаєнс» – відносно нове поняття у законодавстві України та використовується в основному у фінансово-банківській сфері. Так, у 2005 р. Базельським комітетом з банківського нагляду було опубліковано документ «Дотримання законів, правил і рішень регулюючих органів та організація цієї діяльності в банках» (Compliance and the compliance function in banks). На підставі цього документа в Україні обов'язковість застосування комплаєнс-політики (політики управління комплаєнс-ризиками) регламентовано та законодавчо закріплено Постановою НБУ №98 від 28 березня 2007 року [8].

Згідно з документом «Дотримання законів, правил і рішень регулюючих органів та організація цієї діяльності в банках», комплаєнс-ризик – це ризик юридичних санкцій, фінансових збитків або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства України, нормативно-правових актів, внутрішніх положень та правил, а також стандартів саморегулюючих організацій, що застосовуються для його діяльності. Нездатність передбачати вплив неналежних дій працівників банку може призвести до негативного суспільного резонансу та завдати шкоди репутації банку, навіть якщо не було порушено вимог законодавства України.

Практичне застосування функцій комплаєнсу в Україні обмежується відсутністю правової визначеності, що є фундаментальною проблемою для ведення бізнесу в нашій державі. В Україні існує законодавство, яке регулює бізнес, у тому числі в галузі бухгалтерського обліку та аудиту, але закони України не вимагають від фірм створювати внутрішні системи контролю та програми виконання встановлених правил [9, ст. 405–413]. Проте, для банківських установ є обов'язковим створення створення підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) згідно з Постановою НБУ №64 про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах від 11 червня 2018 року [10].

Важливі зміни відбулися завдяки прийняттю Закону України «Про запобігання корупції» та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом України» [11]. Ці антикорупційні закони включають положення, що передбачають для юридичних осіб обов'язок щодо створення та ефективного управління системою комплаєнс. Серед запропонованих заходів щодо запобігання корупції — запровадження антикорупційних політик, проведення тренінгів та періодичної оцінки ефективності комплаєнс-процедур та інше. У разі неприйняття юридичною особою зазначених заходів та вчинення її співробітником корупційного порушення юридична особа може бути притягнута до відповідальності.

Інститут комплаєнсу є новим в нашій державі і законодавство України фіксує лише перші його прояви у вигляді імплементації норм з протидії корупції в діяльності юридичних осіб і впровадження правил управління комплаєнс-ризиками в банківському праві.

Основною ціллю запровадження комплаєнсу для будь-якого економічного суб'єкта є зменшення ризику залучення його у процеси, що можуть призвести до фінансових збитків, а також втрати довіри з боку регулюючих органів, інвесторів, партнерів, акціонерів, клієнтів тощо. Позитивними результатами застосування комплаєнсу є підвищення ефективності діяльності, збільшення конкуренто-спроможності та інвестиційної привабливості.

Протягом останнього десятиліття на банківську систему України значно вплинули зміни економічних умов, а саме воєнні дії спричинили зменшення активів, які створили велику кількість ризиків та загроз для банківських установ. Внаслідок зниження фінансової стійкості усієї системи, видається складним прогнозування перебігу подій у банківському секторі економіки. У порівнянні з іншими сферами економіки нашої держави, банківська діяльність зазнає більше ризиків та загроз.

Відсутність розуміння ролі комплаєнсу, а також і недооцінка комплаєнс-ризиків є наслідком неефективного здійснення комплаєнсу в банках України.

Виникнення сукупності ризиків певних видів пов'язане з діяльністю працівників банку на кожному з його рівнів, зокрема: участь співробітників банку в сумнівних операціях, їх недостатній рівень професійної підготовки; неефективна робота системи фінансового моніторингу та ризик-менеджменту та інші. Ці проблеми виникають внаслідок недотримання принципів комплаєнсу, недосконалої організації системи внутрішнього контролю банку. Збитки, які з'явилися через порушення локальних або зовнішніх стандартів і правил, спричиняють певні операції, що проводять банки за дорученням клієнтів або у власних інтересах банківської установи.

Наразі відсутній затверджений перелік видів комплаєнс-ризиків в сфері банківської діяльності. Серед основних видів комплаєнс-ризиків у спеціальній юридичній літературі виділяють: юридичний ризик, репутаційний ризик, продуктовий ризик, регулятивний та операційний ризик. Кожному з наведених видів ризиків притаманні як спільні так і спеціальні характеристики, які повинні враховуватися банками при розробці і впровадженні системи комплаєнсу.

На думку С.А. Шелудько – існування ризику, як постійного фактора, потребує від банку системного підходу до управління, а не окремих, непов'язаних між собою, рішень та дій. Наразі в сфері управління ризиками в банку окреме місце займають ті ризики, які важко кількісно оцінити. Серед таких ризиків, перш за все, виділяють комплаєнс-ризик. Втрата ділової репутації та іміджу, ризики, які мають політико-правовий характер, операційний ризик, стратегічний ризик, ризики форс-мажорних обставин є серйозною проблемою для більшості вітчизняних банків. Комплаєнс-ризик є притаманним для усіх сфер діяльності банківської установи: будь-яким операціям (процедурам), процесам; банківським продуктам або послугам; підрозділам, у тому числі органам управління, виконавчим та іншим органам (системам) банку. [12, ст. 173–177]. Управління комплаєнс-ризиком – є основою діяльності будь-якого комплаєнс-підрозділу фінансової установи. Для побудови ефективного комплаєнсу особливу увагу слід приділити підготовці, узгодженню та впровадженню нормативних документів, що регламентують питання ідентифікації, оцінки, управління і своєчасного інформування при виявленні комплаєнс-ризиків.

Варто згадати про один з перших міжнародних комплаєнс-документів – Вольфсберзькі принципи, які містять пріоритетні напрямки політики банків і основні елементи механізмів запобігання використанню банківської системи для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом [13].

Відповідно до Вольфсберзьких принципів в основі політики будь-якого банку має бути базове правило, згідно з яким банк може встановлювати відносини тільки з тими клієнтами, які в розумних межах можуть підтвердити законність джерела своїх доходів або фінансування. Разом з тим Вольфсберзькі принципи припускають, що конкретні механізми протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, повинні визначатися на розсуд банку.

Виходячи з аналізу існуючої практики організації функції комплаєнсу в банківських установах України, можна виділити два найбільш поширені підходи до комплаєнсу. Перший підхід, заснований на дотриманні норми (відомий у Західних країнах як *rule based approach*). Цей підхід передбачає мінімальний рівень організації комплаєнсу в банку – виконується лише те, що імперативно вимагає закон. Другий підхід, заснований на аналізі ризиків (*risk based approach*). Саме такий підхід рекомендується іноземним банкам як національними регуляторами, так і міжнародними структурами (Вольфсберзька група, Базельський комітет із банків та банківського нагляду) [13].

В Україні його також рекомендовано для впровадження центральним банком. Проте слід зазначити, що до цього часу в українській банківській практиці такий підхід є менш поширеним, ніж підхід, заснований на нормі, тоді як у європейських державах він є домінуючим.

Висновки. Комплаєнс-контроль, з'явившись у зарубіжних країнах, впевнено зайняв місце обов'язкового елемента діяльності західних компаній як фінансових, так і представників інших сфер бізнесу. В Україну комплаєнс прийшов порівняно недавно і зараз не має під собою міцної законодавчої бази і не набув широкого поширення у вітчизняному бізнесі. Такий стан справ актуалізує процеси вивчення, впровадження та використання комплаєнс – практики в українській економіці.

Оскільки система комплаєнс спрямована не лише на захист репутації компаній, інтересів власників, а й шляхом декриміналізації підприємницької діяльності впливає на підтримку коректних економічних процесів, створення конкурентного ринкового середовища та розвитку економіки в цілому, виникає потреба на законодавчому рівні регламентувати порядок створення та функціонування комплаєнсу у ключових сферах та галузях національної економіки. Але насамперед ефективний комплаєнс передбачає системну політику протидії початковим проявам фінансової та економічної корупції. Саме такий підхід має принципове значення, оскільки спроби здійснювати антикорупційну політику в умовах, коли в цьому процесі задіяні законодавці, представники виконавчої влади, великий та регіональний бізнес, марні.

Подальші дослідження у здійсненні комплаєнсу у банківській діяльності варто провадити у напрямку його кращого законодавчого визначення та закріплення, створення єдиного механізму забезпечення комплаєнс-контролю та розвитку комплаєнс-культури, як складової корпоративної культури банку, що забезпечить якісне виконання поставлених завдань з мінімізації прояву ризиків та значного зменшення витрат банківської установи.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук О., Поняття системи комплаєнс-контроль та особливості управління ризиком комплаєнс у банках України, Молодь і ринок. №7-8 (66-67). 2010.
2. Кобелева Т.О., Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві. Вісник НТУ «ХПІ» № 47(1323) 2018.
3. Закон Великобританії про боротьбу з хабарництвом – UK Bribery Act, URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents>.
4. Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0293>.
5. Конвенція ООН проти корупції (UNCAC). United Nations Convention against Corruption URL: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/signatories.html>.
6. Закон України «Про запобігання корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
7. Сметаніна Н.В. Небезпечні наслідки корупції для особи, держави та суспільства. *Право і суспільство*. 2017. № 4. Ч. 2.
8. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 28.03.2007 №98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07#Text>.
9. Волошенко А.В. Комплаєнс-практика как превентивный метод борьбы с коррупцией. Актуальные проблемы экономики: Научный экономический журнал. 2014/2. № 7.
10. Постанова НБУ №64 про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#n16>.
11. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері державної антикорупційної політики у зв’язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом України” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-18/ru/ed20140513#Text>.
12. Шелудько С.А. Сутність комплаєнсу та його місце в банківському ризик менеджменті. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», № 26 (2021), URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>.
13. Принципи Вольфсберзької групи URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti/inshi-standarti/princzipi-volfsberzkoji-grupi.html>.